

Metod Čepar

DOI: 10.4312/vestnik.5.293-296

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

metod.cepar@zrc-sazu.si

RUMJANA KONEVA: IVAN ŠIŠMANOV I OBEDINENA EVROPA

Rumjana Koneva: *Ivan Šišmanov i obedinena Evropa* (Ivan Šišmanov in združena Evropa), Sofija 2011, IK »Gutenberg«, 234 strani, ISBN: 978-954-617-120-7, 25 €.

Monografija prof. Rumjane Koneve predstavlja življenje in delo bolgarskega učenjaka iz časa prehoda 19. v 20. stoletje, Ivana Šišmanova.

Vsebina monografije se poleg uvoda, zaključka in povzetka v nemščini ter kazal deli na tri večje sklope, ki smiselno zaobjemajo vse Šišmanovo življenje od rojstva v bolgarskem Svištovu do smrti v norveškem Oslu: *Požgani 1918* (»Izgoreni 1918«), *Poslanstvo in prostovoljno izgnanstvo* (Poslaničestvo i dobrovolno izgnaničestvo), *Ne sovraštvu* (»Ne« na omrazata).

Prvi sklop, *Požgani 1918* se deli na pet podpoglavij: *Prva srečanja z odpirajočim se svetom* (Pārvi srešti s otvarjaštija se svjat), *Srečanje z božanstvom* (Srešta s edno »božestvo«), *Predfreudska sklepanja* (Predfrojdiski obobštenija), *Institucionalizacija in integracija bolgarske kulture* (Institucionalizacija i integracija na bālgarska kultura), *Prva institucionalna zedinjena zveza* (Pārvi institucionalen obedinitelen sājuz).

Drugi sklop, *Poslanstvo in prostovoljno izgnanstvo* (Poslaničestvo i dobrovolno izgnaničestvo) se deli na 7 podpoglavij: *V domovini Tarasa Ševčenka* (V rodinata na Taras Ševčenko), *Nedelegirano poslanstvo* (Nedelegirano poslaničestvo), *Vila Krasni kot* (Vila »Krasiv āgāl«), *Zadnje pismo Vazovu* (Poslednoto pismo na Vazova), *Slovanski svet* (»Slavjanskijat svjat«), *Muzejsko društvo* (Muzejnoto družestvo), *Slovo od Schwarzwalda* (*Sboguvane s Švarcvald*).

Tretji sklop ima naslov *Ne sovraštvu* (»Ne« na omrazata) in je sestavljen iz devetih podpoglavij: *Od nacionalne konsolidacije do evropske integracije* (Ot nacionalna konsolidacija do evropska integracija), *Panevropa – nek predlog* (»Panevropa – edno predloženie«), *Dunajski kongres 1926* (Vienskijat kongres 1926 g.), *Nazaj v našo staro duhovno domovino, nazaj v Evropo* (»Obratno kām našata stara duhovna rodina, obratno kām Evropa!«), *Vsa Evropa je izgubila vojno* (»Cjala Evropa e zagubila vojnata«), *Vse-evropska univerza v Ženevi* (Obštioevropejski universitet v Ženeva), *Bolgarska sekcija Panevropske zveze* (Bālgarskata sekcija na Panevropskija sājuz), *Ulica Šipka št. 11* (Ul. »Šipka« No 11) in *Priloga* (Priloženie).

Že sama struktura sklopov poglavij smiselno zaokroža Šišmanovo pot od rojstva v bolgarskem Svištovu do smrti v Oslu in naprej do njegovih idej o združenih Evropi. Ivan Šišmanov (1862–1928) je bil bolgarski učenjak na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Po srednjem šolanju na Dunaju, študiju v Jeni in Ženevi je bil v Sofiji minister za izobraževanje, predaval je na sofijski univerzi, univerzi v Freiburgu. Navezoval je stike z vsemi narodi Evrope, zagovarjal je ideje sožitja med narodi, mirnega reševanja konfliktov. Skupaj z grofom Kalergijem je bil najbolj zagret Panevropjec ter osnovec idej združene Evrope.

Monografija vsebuje mnogo objektivnih podatkov ter citatov iz Šišmanovega osebne dnevnika. Na tak način so objektivno predstavljena dejstva prikazana tudi na subjektiven, Šišmanov način. Stališče avtorice monografije, prof. dr. Rumjane Koneve, je vseskozi razvidno; nad Šišmanovim in njegovim delom je navdušena. Mnenja pa bralcu ne vsiljuje, saj je prikazano preko objektivnih podatkov, ki si jih lahko tolmači vsak po svoje. V uvodu in zaključku pa je predstavljen kratek povzetek vsebine in razlogi, zakaj se je prof. Koneva odločila pisati o Šišmanovu.

Monografija je pisana v bolgarskem jeziku in za Bolgare, kar je razvidno iz samega načina podajanja dejstev. Nekateri znane bolgarske osebnosti tistega časa bi morale biti za Nebolgara bolj natančno predstavljene, saj Nebolgar ali nebolgarist ne more vedeti, kateri intelektualci so bili prisotni v bolgarskem prostoru na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Za Bolgare pa je tak način zelo dober in privlačen, ker lahko tako Ivana Šišmanova umestijo med znane osebnosti. Namen monografije je torej spodbuditi Bolgare, da bi bili ponosni na svojega rojaka, Ivana Šišmanova.

Kot je razvidno iz vsebine monografije je Šišmanov sodeloval tudi s Slovenci. Podrobnejših podatkov o tem seveda v monografiji ni, je pa očitno, da je Ivan Šišmanov poznal tudi Slovence in slovenščino.

Izpostavil bi nekaj poudarkov iz monografije, ki bi lahko bili bolj zanimivi tudi za slovenski prostor.

Na koncu prvega podpoglavja (Koneva, 2011, 29) je citirana njegova pesem iz obdobja šolanja na Dunaju, kjer so omenjeni tudi Slovenci. Napisal jo je ob 1000. obletnici misijonarjenja Cirila in Metoda. Prva kitica se glasi:

»I rusin, čeh, slovenec, moravec, sārbin i hārvat, i bālgarin, slovak, rutenec, dnes več sa kato brat sās brat«. Kar bi se po slovensko glasilo: »In Rus, Čeh, Slovenec, Moravec, Srb in Hrvat, in Bolgar, Slovak, Rutenec, so danes že kot brat in brat.«

Torej je Šišmanov med svojim šolanjem na Dunaju gotovo spoznal tudi kakega Slovence. Zanimivo bi bilo vedeti, s katerimi Slovenci je stopal v stik in kak vpliv so imeli na njega. Pri tem mislim predvsem na Miklošiča, ki je takrat še predaval na univerzi in ga je Šišmanov verjetno osebno poznal. Glede na ideje, ki jih je zastopal, je velika verjetnost, da je imel Miklošič nanj velik vpliv.

Nagovorila me je tudi Šišmanova izjava iz jeseni 1914, ko se je začela prva svetovna vojna. Takrat je izjavil, da ni prav, da se koljemo med sabo in sovražimo. Kar bo rešilo

Evropo je povezovanje, sodelovanje, sožitje med narodi. Ta njegova izjava presenetljivo spominja na sedmo kitico Prešernove Zdravljice, našo državno himno. Pomenljivo je njegovo retorično vprašanje: Mar lahko Bolgarija večno živi s sovraštvom v srcu? (»Nima Bālgarija može da živee večno s omraza v dušata« (Koneva, 2011, 143). To bi veljalo tudi za Slovence: Mar lahko Slovenija večno živi s sovraštvom v srcu? Ali nismo samostojnosti in blaginje dosegli tako, da smo presegli notranje razprtije?

Zanimiva je zgradba njegovih predavanj Slovanski svet (die slawische Welt), ki so bila vpisana v spisek predavanj (Vorlesungsverzeichnis) v Freiburgu, s čimer je Šišmanov postal prvi bolgarski profesor, ki je redno predaval v Nemčiji: 1. Uvodno predavanje; 2. Rasa; 3. Geopolitika, Götte in Herder, nemški vplivi na Tolstoja Dostojevskega ... panslavizem, boljševizem, nihilizem; 4. Šafarik, Jagić, Masarík, Šahmatov; 5. Jezik, indoevropska prakultura, nemški toponimi; 6. Rasa, narod, jezik, psihologija naroda; 7. Jezik, folklor ... mitologija, Ciril in Metod, pismenost, Bizanc in Slovani; 8. Srbi, Hrvati, Slovenci, Čehi, Poljaki, Lužiški srbi; 9. Slovanska umetnost, organizacija, pravo, filozofija; 11. Zaključno predavanje (Koneva, 2011, 117–118). Predstavljen je tudi slovanski vpliv na Nemce ter slovanska ideja kot integralana kulturna komponenta v evropskem prostoru. Trudil se je prikazati, da je strah pred Slovani neutemeljen. Zavzemal se je za poznavanje, povezovanje in mir med narodi, za sožitje – dejansko za idejo združene Evrope. V strukturi predavanj se očitno odraža duh tistega časa (dvajseta leta 20. stoletja), kjer se je že porajal nemški nacionalizem. Očitno je bilo splošno razmišljanje takratnega človeka naravnano na večvrednost ali manjvrednost kakega naroda, rase ... Zanimivo bi bilo izvedeti, kaj je predaval o Slovencih.

Dalje me je pritegnil opis zastave Evrope iz tretjega podpoglavja, kot so si ga oktobra 1926 na Dunajskem kongresu zamislili Panevropci: rdeč križ na modri podlagi, obsijan z zlatim soncem. Na tem kongresu so se zavzeli za združenje držav ne proti drugim ampak za sožitje z drugimi državami po svetu. Omenjala se je ista valuta, odprte meje, torej to kar se je uresničilo več deset let kasneje v EU.

Zanimivo bi bilo vedeti, kakšen je bil medsebojen vpliv med slovenskim in bolgarskim panevropskim gibanjem. Na dunajskem kongresu 1926. leta je bil namreč tudi Anton Korošec z delegacijo iz Slovenije.

Monografije, kot je *Ivan Šišmanov i obedinena Evropa* so gotovo dobrodošel prispevek za celoten evropski prostor. V današnjih nemirnih časih nas opominjajo, da je edini pravi način reševanja problemov po mirni poti in z medsebojnim sodelovanjem.

AHLIN, Martin, idr., 1997: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Elektronska izdaja. Ljubljana: ZRC SAZU.

ANDREJEVIČ, Ljudmil, idr., 2006: *Bālgarski tālkoven rečnik. Četvāрто izdanie*. Sofija: Nauka i izkustvo

KONEVA, Rumjana, 2011: *Ivan Šišmanov i obedinena Evropa*. Sofija: IK »Gutenberg«.

Slovensko panevropsko gibanje. Dostopno na naslovu http://www.panevropa.si/old/o_gibanju.htm (vpogled 20. 5. 2013).

TOPORIŠIČ, Jože idr., 2001: *Slovenski pravopis*. Elektronska izdaja. Ljubljana: ZRC SAZU.